

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie norm dotyczących organów ds. równości w dziedzinie równego traktowania i równości szans kobiet i mężczyzn w zakresie zatrudnienia i pracy”

(COM(2022) 688 final – 2022/0400 (COD))

„Wniosek dotyczący dyrektywy Rady dotyczącej norm funkcjonowania organów ds. równości w obszarze równego traktowania osób bez względu na pochodzenie rasowe lub etniczne, równego traktowania osób w dziedzinie zatrudnienia i pracy bez względu na wyznawaną religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zabezpieczenia społecznego oraz w zakresie dostępu do towarów i usług oraz dostarczania towarów i usług, oraz uchylającej art. 13 dyrektywy 2000/43/WE i art. 12 dyrektywy 2004/113/WE”

(COM(2022) 689 final – 2022/0401 (APP))

(2023/C 184/13)

Sprawozdawczyni: **Sif HOLST** i **Nicoletta MERLO**

Wniosek o konsultację	Parlament Europejski, 15.12.2022 (COM(2022) 688 final) Rada Unii Europejskiej, 21.12.2022 (COM(2022) 688 final) Komisja Europejska, 8.2.2023 (COM(2022) 689 final)
Podstawa prawna	Art. 191 ust. 1 i 157 ust. 3 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Obywatelstwa
Data przyjęcia przez sekcję	8.3.2023
Data przyjęcia na sesji plenarnej	22.3.2023
Sesja plenarna nr	577
Wynik głosowania	
(za/przeciw/wstrzymało się)	164/01/02

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES z aprobatą przyjmuje pomysł nadania organom ds. równości roli rzeczników praw ofiar dyskryminacji, a w szczególności popiera położenie wyraźnego nacisku na promowanie i zapobieganie, a także na zapewnienie odpowiednich zasobów umożliwiających tym organom niezależne i skuteczne sprawowanie ich funkcji.

1.2. EKES podkreśla znaczenie osiągnięcia w proponowanych dyrektywach właściwej równowagi między ustanowieniem norm dla organów ds. równości a pomocniczością, przy czym kwestią priorytetową nadal powinien być ogólny cel dyrektyw, czyli zwiększenie możliwości i skuteczności organów ds. równości.

1.3. Ponieważ nieuwzględnienie we właściwy sposób różnych form dyskryminacji interseksyjnej i wielokrotnej byłoby, zdaniem EKES-u, zaprzepaszczeniem szansy, wzywa on do uwzględnienia aspektu interseksyjności w polityce zarówno na szczeblu krajowym, jak i unijnym, aby zagwarantować ochronę każdej ofierze.

1.4. EKES z zadowoleniem przyjmuje wprowadzenie proponowanego zobowiązania prawnego, aby organy ds. równości były wolne od zewnętrznych wpływów i aby dysponowały długoterminowo odpowiednimi zasobami ludzkimi, profesjonalnymi, technicznymi i finansowymi.

1.5. EKES popiera zobowiązanie instytucji publicznych do przeprowadzania w odpowiednim czasie konsultacji z organami ds. równości oraz do uwzględniania ich rekomendacji, ale zaleca, aby państwa członkowskie były zobowiązane do składania sprawozdań z działań podjętych w związku z ich współpracą z organami ds. równości oraz z rezultatów tych działań.

1.6. EKES uważa, że powierzenie Komisji Europejskiej mechanizmu nadzoru zapewnia wysoki poziom dbałości o monitorowanie. Jednak aby było ono skuteczne, należy się zastanowić, czy można skrócić okres sprawozdawczy do trzech lat zamiast pięciu, jak zaproponowano w dyrektywach.

1.7. EKES z aprobatą przyjmuje doprecyzowanie, że dostępność dla wszystkich wymaga również zwrócenia uwagi na potrzeby osób z niepełnosprawnościami w zakresie dostępności, i podkreśla, że dostępność może także oznaczać możliwość uzyskania porady.

1.8. EKES uważa, że bardzo ważne jest poszanowanie różnorodności krajowych ram prawnych i praktyk w zakresie niedyskryminacji, w tym tego, że wiele państw członkowskich przyznało organom ds. równości uprawnienia wykraczające poza minimalne wymogi określone w obowiązujących dyrektywach w sprawie równości, oraz uwzględnienie różnic w sposobie włączania w ten proces partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego. Wnioski powinny być zgodne z zasadami pomocniczości i proporcjonalności i nie mogą dopuszczać do obniżania istniejących standardów ochrony ofiar dyskryminacji. EKES podkreśla ponadto, że we wnioskach należy dążyć do wiodącej roli partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego we wdrażaniu krajowych ram niedyskryminacji oraz rozwinąć istniejące praktyki organów ds. równości polegające na wspieraniu partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego.

1.9. EKES przyznaje, że wykonywanie uprawnień dochodzeniowych w ramach postępowań prowadzonych w imieniu lub w celu wsparcia ofiar dyskryminacji nie może naruszać kompetencji i niezależności dochodzeń prowadzonych przez sądy, trybunały i inne publiczne organy monitorujące takie jak inspektoraty pracy.

1.10. EKES wzywa do zapewnienia skarżącym odpowiedniej ochrony, zagwarantowania proporcjonalnego odszkodowania z tytułu szkody, której ofiara doznała, oraz zapewnienia kar dla sprawców, z myślą o stosowaniu wobec ofiar przemocy lub dyskryminacji podejścia zindywidualizowanego. Sankcje, które mogą obejmować wypłatę odszkodowania ofierze, muszą być skuteczne, proporcjonalne i dolegliwe oraz określone na szczeblu krajowym zgodnie z krajowymi ramami prawnymi i praktykami⁽¹⁾.

1.11. EKES proponuje, by Komisja Europejska opracowywała i finansowała promocję kampanii informacyjnych na temat praw przysługujących w UE i poszanowania różnorodności i by prowadziły je na szczeblu lokalnym krajowe organy ds. równości wraz z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i partnerami społecznymi stosownie do potrzeb danego obszaru. Szczególną uwagę należy zwrócić na najsłabsze grupy społeczne oraz zaplanować specjalne kampanie skierowane do dzieci i młodzieży szkolnej, już od najmłodszych lat.

1.12. EKES wzywa do regularnego gromadzenia i analizy danych zdezagregowanych w celu monitorowania nierówności i dyskryminacji, w tym dyskryminacji z wielu przyczyn jednocześnie, oraz podkreśla znaczenie prowadzenia systematycznych badań nad nierównościami i dyskryminacją, także we współpracy z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i partnerami społecznymi w sprawach związanych z miejscem pracy.

2. Kontekst opinii

2.1. Organy ds. równości to krajowe instytucje publiczne utworzone w całej Europie w celu propagowania zasady równości dla wszystkich i zwalczania dyskryminacji. Są to niezależne organizacje chroniące i pomagające ofiarom dyskryminacji, monitorujące i informujące o sprawach związanych z dyskryminacją. Stanowią podstawowy element unijnego mechanizmu walki z dyskryminacją⁽²⁾.

(1) Dyrektywa Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy (art. 17 „Sankcje”) (Dz.U. L 303 z 2.12.2000, s. 16).

(2) Equinet.

2.2. Pierwsze organy ds. równości ustanowiono dyrektywą w sprawie równości rasowej (2000/43/WE)⁽³⁾. W trzech innych dyrektywach równościowych organom ds. równości powierzono te same zadania w regulowanych przez te dyrektywy dziedzinach: dyrektywa w sprawie równego traktowania kobiet i mężczyzn w zakresie dostępu do towarów i usług (2004/113/WE)⁽⁴⁾, dyrektywa w sprawie równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia (2006/54/WE)⁽⁵⁾ oraz dyrektywa w sprawie równego traktowania kobiet i mężczyzn prowadzących działalność na własny rachunek (2010/41/UE)⁽⁶⁾.

2.3. Te dyrektywy nie zawierają odniesień do struktury i funkcjonowania organów ds. równości, a jedynie ustanawiają pewne minimalne kompetencje, a zatem nie wykluczają istnienia nawet znacznych różnic między państwami członkowskimi. Komisja Europejska przyjęła w 2018 r. zalecenie w sprawie norm dotyczących organów ds. równości⁽⁷⁾, które miało pomóc w rozwiązaniu problemów wynikających z ogólnych i niekompletnych przepisów dyrektyw UE dotyczących organów ds. równości. Jednak również to zalecenie nie wystarczyło do uzupełnienia tych braków⁽⁸⁾.

2.4. Dnia 7 grudnia 2022 r. Komisja Europejska przyjęła dwa wnioski⁽⁹⁾ dotyczące wzmocnienia organów ds. równości, w szczególności zwiększenia ich niezależności, zasobów i uprawnień, tak aby mogły one skuteczniej zwalczać dyskryminację na podstawie wszystkich przyjętych już dyrektyw UE w dziedzinie równego traktowania.

3. Uwagi ogólne

3.1. Równość, jako jedna z podstawowych wartości UE, stanowi również jeden z priorytetów EKES-u. We wcześniejszych opiniach⁽¹⁰⁾ EKES uznał wysiłki podejmowane przez UE w dziedzinie równości płci, ochrony przed dyskryminacją ze względu na pochodzenie etniczne, rasę lub wiek, religię, poglądy lub przekonania, ochrony praw osób LGBTQIA+ i osób z niepełnosprawnościami, a także integracji Romów i obrony praw migrantów. Podkreślił również potrzebę prowadzenia zdecydowanej polityki, zapewnienia rzeczywistych zasobów, długoterminowego zaangażowania i udzielenia większego wsparcia krajowym organom ds. równości i praw człowieka, szczególnie z myślą o zwiększeniu ich niezależności, wydajności oraz zasobów kadrowych i finansowych⁽¹¹⁾.

3.2. EKES z aprobatą przyjmuje tę inicjatywę dotyczącą wzmocnienia pozycji organów ds. równości jako obrońców praw ofiar dyskryminacji i uważa ją za niezbędny wkład w szersze działania Komisji Europejskiej zmierzające do stworzenia Unii równości, której celem jest propagowanie równego traktowania i niedyskryminacji jako ogólnej zasady prawa UE.

3.3. EKES szczególnie pozytywnie odnosi się do położenia w obu wnioskach wyraźnego nacisku na promocję i zapobieganie, ponieważ oznacza to, że odpowiednio szybko dostrzeżono potrzebę polityki, działań i norm minimalnych ukierunkowanych na zwalczanie strukturalnej dyskryminacji i stereotypów często nadal występujących w naszym społeczeństwie, przyczyniając się do większej jedności między państwami członkowskimi przy jednoczesnym poszanowaniu istniejących, sprawnie działających struktur i podejść na szczeblu krajowym.

3.4. EKES podkreśla znaczenie osiągnięcia w proponowanych dyrektywach właściwej równowagi między ustanowieniem norm dla organów ds. równości a pomocniczością, przy czym kwestią priorytetową nadal powinien być ich nadrzędny cel – mianowicie zwiększenie możliwości, niezależności i skuteczności organów ds. równości.

⁽³⁾ Dyrektywa Rady 2000/43/WE z dnia 29 czerwca 2000 r. wprowadzająca w życie zasadę równego traktowania osób bez względu na pochodzenie rasowe lub etniczne (Dz.U. L 180 z 19.7.2000, s. 22).

⁽⁴⁾ Dyrektywa Rady 2004/113/WE z dnia 13 grudnia 2004 r. wprowadzająca w życie zasadę równego traktowania mężczyzn i kobiet w zakresie dostępu do towarów i usług oraz dostarczania towarów i usług (Dz.U. L 373 z 21.12.2004, s. 37).

⁽⁵⁾ Dz.U. L 204 z 26.7.2006, s. 23.

⁽⁶⁾ Dz.U. L 180 z 15.7.2010, s. 1.

⁽⁷⁾ Zalecenie Komisji (UE) 2018/951 z dnia 22 czerwca 2018 r. w sprawie norm dotyczących organów ds. równości (Dz.U. L 167 z 4.7.2018, s. 28).

⁽⁸⁾ Zalecenie Komisji (UE) 2018/951 z dnia 22 czerwca 2018 r. w sprawie norm dotyczących organów ds. równości (Dz.U. L 167 z 4.7.2018, s. 28).

⁽⁹⁾ COM(2022) 688 final oraz COM(2022) 689 final.

⁽¹⁰⁾ Zob. w szczególności opinie dotyczące sytuacji kobiet z niepełnosprawnością (SOC/579) (Dz.U. C 367 z 10.10.2018, s. 20), sytuacji kobiet romskich (SOC/585) (Dz.U. C 110 z 22.3.2019, s. 20), kształtowania programu UE w zakresie praw osób z niepełnosprawnościami na lata 2020–2030 (SOC/616) (Dz.U. C 97 z 24.3.2020, s. 41), zarządzania różnorodnością w państwach członkowskich UE (SOC/642) (Dz.U. C 10 z 11.1.2021, s. 7), strategii na rzecz równości osób LGBTIQ na lata 2020–2025 (SOC/667) (Dz.U. C 286 z 16.7.2021, s. 128), planu działania na rzecz integracji i włączenia społecznego na lata 2021–2027 (SOC/668) (Dz.U. C 286 z 16.7.2021, s. 134), strategii na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami (SOC/680) (Dz.U. C 374 z 16.9.2021, s. 50) oraz *nowych unijnych ram strategicznych na rzecz równouprawnienia, włączenia społecznego i udziału Romów po 2020 r.*

⁽¹¹⁾ Zob. opinia EKES-u „Poprawa równości w UE” (Dz.U. C 75 z 28.2.2023, s. 56).

3.5. EKES zgadza się z Komisją Europejską, że aby stworzyć warunki, w których każdy będzie mógł żyć, odnosić sukcesy i odgrywać role przywódcze bez względu na różnice, należy wzmocnić pozycję istniejących organów ds. równości, tak aby mogły one w pełni wykorzystać swój potencjał i były lepiej przygotowane do zapobiegania dyskryminacji i pomagania jej ofiarom.

3.6. EKES uważa, że wspieranie organów ds. równości ma zasadnicze znaczenie dla zapewnienia przestrzegania praw podstawowych wszystkich obywateli i obywateli UE. Dzięki aktywnemu wspieraniu organów ds. równości UE pozyskuje poparcie wszystkich obywateli UE doświadczających dyskryminacji oraz gwarantuje im prawo do wsparcia i reprezentacji.

3.7. EKES przypomina treść pkt 2.10 opinii EKES-u w sprawie poprawy równości w UE ⁽¹²⁾: „EKES uważa, że krzewienie równości i ochrona praw podstawowych muszą być włączone do szerszej wizji społecznej pomnażającej i wzmacniającej narzędzia, za pomocą których państwa członkowskie i instytucje europejskie dają praktyczny wyraz wsparciu dla jednostek oraz podmiotów publicznych i prywatnych”.

3.8. W tym obszarze konieczne są działania na szczeblu UE, zgodne z zasadami pomocniczości i proporcjonalności oraz z innymi kierunkami polityki Unii. Komisja Europejska oświadczyła, że ta inicjatywa zmienia już istniejące przepisy w celu zwiększenia ich skuteczności, ustanawiając normy minimalne oraz angażując partnerów społecznych i społeczeństwo obywatelskie.

4. Uwagi szczegółowe

4.1. Wzmocnienie kompetencji organów ds. równości

4.1.1. Biorąc pod uwagę przedłużający się impas związany z przyjęciem tzw. dyrektywy horyzontalnej i opierając się na podejściu skoncentrowanym na ofiarach, zgodnie z którym zwłoka w wymierzeniu sprawiedliwości oznacza jej brak, EKES uważa, że nieuwzględnienie we właściwy sposób form dyskryminacji interseksyjnej i wielokrotnej byłoby zaprzepaszczeniem szansy. Niektórych form dyskryminacji nie można zwalczać przez analizowanie każdej przyczyny z osobna, gdyż wymagają one zastosowania podejścia interseksyjnego.

4.1.2. Chociaż w szeregu obowiązujących dyrektyw zobowiązano państwa członkowskie do utworzenia krajowych organów ds. równości, obecne przepisy UE pozostawiają duży margines swobody w zakresie tworzenia i funkcjonowania tych organów i istnieją wśród nich znaczne różnice w zakresie uprawnień, niezależności, zasobów, dostępności i skuteczności. Nowa inicjatywa wprowadzająca minimalne normy dotyczące organów ds. równości ma wesprzeć działania Komisji Europejskiej na rzecz stworzenia Unii równości i zwiększa skuteczność unijnych przepisów o niedyskryminacji.

4.1.3. Propozycja Komisji Europejskiej w sprawie rozszerzenia mandatu organów ds. równości na dyrektywę Rady 79/7/EWG, tak aby były one w stanie zapewnić ochronę przed dyskryminacją ze względu na płeć w dziedzinie państwowego zabezpieczenia społecznego, nie może naruszać roli i uprawnień partnerów społecznych i powinna służyć wzmocnieniu i wsparciu ich pracy.

4.1.4. EKES dostrzega kluczową wagę wprowadzenia proponowanego zobowiązania prawnego, aby organy ds. równości były wolne od zewnętrznych wpływów i aby otrzymały długoterminowo odpowiednie zasoby ludzkie, profesjonalne, techniczne i finansowe, i popiera to rozwiązanie.

4.1.5. EKES popiera propozycję mocnych gwarancji niezależności organów ds. równości, która jest niezbędna do zapewnienia obywatelom wystarczającego wsparcia.

4.1.6. EKES podkreśla szczególne znaczenie zabezpieczeń dotyczących dostępności i adekwatności zasobów ludzkich, technicznych i finansowych zapewnianych organom ds. równości. Te zasoby są warunkiem koniecznym z punktu widzenia zarówno niezależności tych organów, jak i ich zdolności do skutecznej ochrony ofiar i zapobiegania dyskryminacji.

4.1.7. Wniosek Komisji Europejskiej przewiduje zobowiązanie instytucji publicznych do przeprowadzania w odpowiednim czasie konsultacji z organami ds. równości oraz do uwzględniania ich zaleceń. EKES zaleca, aby państwa członkowskie były zobowiązane do składania sprawozdań z działań podjętych w związku z zaleceniami organów ds. równości oraz z rezultatów tych działań.

⁽¹²⁾ Zob. opinia EKES-u „Poprawa równości w UE” (Dz.U. C 75 z 28.2.2023, s. 56).

4.1.8. Wniosek stanowi również, że Komisja Europejska określi wspólne wskaźniki służące do pomiaru i zapewnienia porównywalności danych zgromadzonych na szczeblu krajowym oraz że co pięć lat opublikuje sprawozdanie na temat organów ds. równości w całej UE. EKES z zadowoleniem przyjąłby skrócenie tego terminu i proponuje, by Komisja Europejska skróciła okres sprawozdawczy do trzech lat.

4.1.9. Trudno przecenić znaczenie monitorowania. Jest to jedyny sposób zapewnienia, aby organy ds. równości mogły być naprawdę skuteczne i zdolne do udzielenia ofiarom dyskryminacji niezbędnego wsparcia. EKES jest zdania, że powierzenie Komisji Europejskiej mechanizmu nadzoru zapewnia wysoki poziom dbałości o monitorowanie.

4.1.10. EKES uważa również, że Komisja Europejska powinna aktywnie wspierać ogólny dostęp wszystkich ofiar do zasobów i pomocy organów ds. równości. Można to osiągnąć dzięki prowadzeniu skutecznego nadzoru, odpowiedniemu wspieraniu organów ds. równości działających na szczeblu lokalnym oraz w drodze dialogu z państwami członkowskimi. Włączenie do dialogu organizacji społeczeństwa obywatelskiego i partnerów społecznych może wnieść istotną wartość dodaną i zwiększyć skuteczność nadzoru.

4.1.11. Podobnie jak we wcześniejszym dokumencie ⁽¹³⁾, EKES nadal wzywa do zacieśnienia współpracy z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego oraz z obrończyniami i obrońcami praw człowieka, którzy działają na pierwszej linii, zwłaszcza w społecznościach marginalizowanych i podatnych na zagrożenia, a także do udzielania im wsparcia.

4.1.12. EKES przypomina, że „połączenie rasy, pochodzenia etnicznego, klasy społecznej, wieku, orientacji seksualnej, narodowości, religii, płci, niepełnosprawności, statusu uchodźcy lub migranta itp. ma efekt mnożnikowy, który pogłębia dyskryminację” ⁽¹⁴⁾, i jest zdania, że istotna jest kontynuacja programów wymiany wiedzy i propagowania uczenia się na wszystkich szczeblach, w tym dzięki zastosowaniu interseksjonalnego podejścia do tych działań.

4.1.13. EKES z aprobatą przyjmuje to, że w dyrektywach zawarto przepisy dotyczące organów wielozadaniowych, aby zapewnić działaniom na rzecz równości odpowiednie środki i widoczność. Jednakże konieczne będzie dokładniejsze zdefiniowanie i zinterpretowanie sformułowania „niezależne wykonywanie ich kompetencji w dziedzinie równości” również po to, aby nie wymagało ono całkowitego odseparowania poszczególnych zadań w przypadkach, w których zadania te mogą się wzajemnie wzmocniać i uzupełniać. Wprowadzenie w organach ds. równości strukturalnej fragmentacji na różne wyspecjalizowane departamenty mogłoby przynieść efekt przeciwny do zamierzonego, jeśli chodzi o wzmocnienie tych organów.

4.2. Skuteczny dostęp ofiar dyskryminacji do wymiaru sprawiedliwości

4.2.1. Wnioski mają między innymi na celu wzmocnienie organów ds. równości w rozpatrywaniu spraw dotyczących dyskryminacji oraz zapewnienie wszystkim ofiarom bezpłatnego i łatwego dostępu do usług tych organów na równych zasadach.

4.2.2. EKES uważa, że pomoc udzielana przez organy ds. równości jest niezbędna, aby ofiary dyskryminacji miały inne możliwości niż tylko korzystanie we własnym zakresie ze środków zaskarżenia i powództwa, lecz te kompetencje nie mogą naruszać uprawnień partnerów społecznych do reprezentacji zbiorowej i ich uprawnień procesowych. Docenia również doprecyzowanie, że dostępność dla wszystkich wymaga również położenia nacisku na potrzeby osób z niepełnosprawnościami w zakresie dostępności, i podkreśla, że dostępność może także oznaczać dostęp do poradnictwa, np. jeżeli dana osoba mieszka w miejscu oddalonym lub ma trudności w korzystaniu z zasobów online. Pomoc organów ds. równości jest warunkiem wstępnym do zajęcia się strukturalnym, interseksjonalnym i systemowym wymiarem nierówności.

4.2.3. EKES podkreśla znaczenie zdolności organów ds. równości do działania zarówno w przypadku skarg składanych przez ofiary, jak i do zajmowania się problemami na bardziej ogólnym poziomie, z własnej inicjatywy lub po przeprowadzeniu dialogu z odpowiednimi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego bądź partnerami społecznymi. Obawy przed konsekwencjami, w tym utratą środków do życia, mogą utrudniać ofiarom zgłoszenie dyskryminacji. Przeszkodą może być również brak świadomości praw i sposobów ich egzekwowania.

⁽¹³⁾ Dz.U. C 341 z 24.8.2021, s. 50.

⁽¹⁴⁾ Dz.U. C 367 z 10.10.2018, s. 20.

4.2.4. Bardzo ważne jest uwzględnienie znacznej różnorodności państw członkowskich pod względem liczby, struktury i sposobu działania organów ds. równości oraz poszanowanie krajowych ram prawnych i praktyk, przy czym nie można dopuścić do obniżenia istniejących standardów ochrony przed dyskryminacją, w tym do osłabienia obecnych uprawnień organów ds. równości przez różne przepisy krajowe. Istnieją również różnice w sposobach włączania w ten proces organizacji partnerów społecznych i społeczeństwa obywatelskiego, co też należy wziąć pod uwagę⁽¹⁵⁾.

4.2.5. EKES sądzi, że zasadnicze znaczenie dla zapewnienia lepszej ochrony zasad równego traktowania ma istniejące już w szeregu państw członkowskich uprawnienie organów ds. równości do udziału w postępowaniach sądowych, zwłaszcza w sytuacjach, w których ofiary nie mają dostępu do wymiaru sprawiedliwości z powodu przeszkód proceduralnych lub finansowych i nie docierają do nich partnerzy społeczni. Zaznacza ponadto, że na podstawie obowiązujących dyrektyw w sprawie równości uprawnienia procesowe organów ds. równości nie mogą naruszać odpowiednich kompetencji i legitymacji procesowej partnerów społecznych oraz organizacji społeczeństwa obywatelskiego i muszą je uzupełniać, zgodnie z kryteriami określonymi w prawie krajowym⁽¹⁶⁾. W związku z tym bardzo istotne jest, aby organy ds. równości współpracowały na szczeblu krajowym z sądami, wyspecjalizowanymi sądami administracyjnymi, takimi jak sądy pracy, oraz z partnerami społecznymi.

4.2.6. EKES przyznaje, że spełnienie obowiązków w zakresie ciężaru dowodu wynikających z obowiązujących dyrektyw w sprawie równego traktowania wymaga udostępnienia dowodów wszystkim stronom mającym uzasadniony interes w prowadzeniu postępowań w imieniu lub w celu wsparcia ofiar dyskryminacji, takim jak partnerzy społeczni, organy ds. równości i organizacje społeczeństwa obywatelskiego. Wykonywanie uprawnień dochodzeniowych w tym kontekście nie może naruszać kompetencji sądów, trybunałów i innych publicznych organów monitorujących, takich jak inspektoraty pracy, ani też niezależności ich dochodzeń.

4.2.7. EKES jest zdania, że w obu wnioskach należy się w większym stopniu skupić na zindywidualizowanym podejściu do ofiar przemocy lub dyskryminacji. Dlatego powinno się zapewnić skarżącym odpowiednią ochronę, aby uniknąć sytuacji, w której będą milczeć z obawy przed reperkusjami. Trzeba zagwarantować proporcjonalne i odpowiednie odszkodowanie z tytułu szkody, której doznała ofiara, oraz zapewnić kary dla sprawców. Sankcje, które mogą obejmować wypłatę odszkodowania ofierze, muszą być skuteczne, proporcjonalne i dolegliwe zgodnie z art. 17 dyrektywy 2000/78/WE⁽¹⁷⁾.

4.3. Zwiększanie świadomości

4.3.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje skupienie się na zwiększaniu świadomości i podkreśla, że bardzo ważne jest, by państwa członkowskie i organy ds. równości zwiększyły wysiłki na rzecz zwiększania świadomości, w tym w drodze wspierania organizacji społeczeństwa obywatelskiego w celu zapobiegania dyskryminacji i usuwania nierówności. EKES proponuje, by krajowe organy ds. równości wraz z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i partnerami społecznymi prowadziły – stosownie do potrzeb lokalnych – opracowane i finansowane przez Komisję Europejską kampanie informacyjne na temat praw przysługujących w UE i poszanowania różnorodności. Szczególną uwagę należy zwrócić na najsłabsze grupy społeczne oraz zaplanować specjalne kampanie skierowane do dzieci i młodzieży szkolnej, już od najmłodszych lat.

4.3.2. EKES wzywa do włączenia partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego w przygotowanie, realizację i nagłaśnianie tych kampanii informacyjnych. Dzięki wiedzy odpowiednich organizacji będzie można zwiększyć zasięg i skuteczność kampanii, a także umożliwić najsłabszym grupom społecznym zabranie głosu.

4.4. Gromadzenie danych

4.4.1. Organ ds. równości odgrywają istotną rolę w gromadzeniu danych, nie tylko dotyczących swojej pracy. Uznano ten fakt w dyrektywach i nadano organom ds. równości m.in. uprawnienia do dostępu do danych statystycznych gromadzonych przez podmioty publiczne i prywatne, w tym organy publiczne, związki zawodowe, przedsiębiorstwa i organizacje społeczeństwa obywatelskiego. Te informacje statystyczne nie powinny zawierać danych osobowych, a do

⁽¹⁵⁾ Kwestie dotyczące legitymacji procesowej wszystkich stron mających uzasadniony interes w prowadzeniu postępowań o niedyskryminację na podstawie unijnych dyrektyw w sprawie równości, takich jak związki zawodowe, organizacje pracodawców, organy ds. równości i organizacje społeczeństwa obywatelskiego, zostały uregulowane w obowiązujących dyrektywach UE w sprawie równości, a szczególnie w art. 9 ust. 2 dyrektywy ramowej w sprawie zatrudnienia i pracy (dyrektywa 2000/78/WE) oraz art. 17 ust. 2 przekształconej dyrektywy w sprawie równości płci (dyrektywa 2006/54/WE).

⁽¹⁶⁾ Motyw 34 wniosku dotyczącego dyrektywy COM(2022) 688 final i motyw 35 wniosku dotyczącego dyrektywy COM(2022) 689 final stanowią, że proponowane przepisy dotyczące legitymacji procesowej nie naruszają roli, uprawnień i zadań partnerów społecznych i społeczeństwa obywatelskiego w zakresie udziału w postępowaniach mających na celu wyegzekwowanie zobowiązań wynikających z prawa antydyskryminacyjnego.

⁽¹⁷⁾ Dz.U. L 303 z 2.12.2000, s. 16.

celów ich gromadzenia należy możliwie ograniczyć dodatkowe obciążenia administracyjne lub finansowe spoczywające na podmiotach je udostępniających. Organy ds. równości będą też zobowiązane do sporządzania rocznych sprawozdań z działalności oraz regularnych sprawozdań dotyczących sytuacji w zakresie równego traktowania i dyskryminacji w danym państwie. Chociaż są to ważne i daleko idące uprawnienia, które można bardzo dobrze spożytkować, to jednak wymagają one również dużych nakładów. Dlatego też EKES podkreśla znaczenie zapewnienia organom ds. równości odpowiednich dodatkowych środków na wykorzystanie tych uprawnień.

4.4.2. Aby zapewnić regularne zajmowanie się istniejącymi nierównościami i dyskryminacją, EKES wzywa do regularnego gromadzenia i analizowania danych zdezagregowanych w celu monitorowania dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie rasowe lub etniczne, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną.

4.4.3. EKES podkreśla znaczenie regularnych badań nad nierównościami i dyskryminacją oraz potrzebę ścisłej współpracy między Komisją Europejską, państwami członkowskimi, organami ds. praw człowieka, organizacjami społeczeństwa obywatelskiego oraz partnerami społecznymi w kwestiach związanych z miejscem pracy, dotyczących monitorowania i oceny oraz kształtowania programu politycznego.

Bruksela, dnia 22 marca 2023 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
